Πληθώρα νέων έκδόσεων

ΤΥΡΑΝΝΙΕΣ: ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΡΕΙΤΗ

Τηλικίδη: Γιά τή χιλιάκριβη τή λευτεριά

Τό τρίτο ποιητικό βιβλίο τοῦ Δημήτρη Λευκορείτη, οἱ «Τυραννίες» ἀποτελεῖ, θέλεγε κανείς, μιά συνέχεια τῆς «Massa Confusa» του, πού πέρυσι, τόσην ἐντύπωση εἶχε προκαλέσει. Μέ τή διαφορά, ὅτι ἐνῶ στή «Μάζα ἐν συγχύσει» ὁ ἄνθρωπος στεκόταν ἄοπλος, ἀκρωτηριασμένος κι' ἀπροστάτευτος κάτω ἀπό τό σιδερένιο πέλμα τῆς μηχανῆς τοῦ σύγχρονου τεχνολογικοῦ τέρατος, τώρα, ὁ ἴδιος ἄνθρωπος βρίσκεται στήν ἴδια στάση, στήν ἴδια κατάσταση, κάτω ἀπό τή μπότα τῆς τυραννίας. Μιᾶς τυραννίας πολυπρόσωπης, ἐφιαλτικής, πού ξεκινᾶ ἀπό ἕνα συγκεκριμένο χωροχρόνο, ἀλλά κανείς δέν ξέρει μέχρι ποῦ θά φτάσῃ...

Συρματοπλέγματα, μπαλτάδες, φυλακές, ξυράφια, καλέμια καί αἷμα, μαστίγια, ὀδοστρωτῆρες καί πριόνια, λαιμητόμοι, καρφιά καί μαχαίρια, σαρκοβόρα μέ γυάλινα μάτια, φίδια καί θηλειές, ὅλα στά χέρια τῆς Τυραννίας, πού «κόβει τά αὐτιά καί τή γλώσσα τῶν μετάλλων γιά νά μήν ἀσματολογοῦν», πού «καρφώνει ματόφυλλα» στούς γύρω του «γιά νά μή ἀσματολογοῦν», πού «κλείνει ἀχετούς καί κλείνει μονοπώλια».

Μέσα σ' αὐτή τήν ἐποχή, μέσα σ' αὐτή τή χώρα, ὅπου «εἶχες ξαπλώσει — σέ ἀτσαλένιο πεσκέσι — καί σ' ἔκοβαν φέτες — δίχως νά στάζει αἷμα — Μ' αὐτές «τίζανε πλάνες — Κι' ὁ Μύθος τραγούδαγε — τά παθήματά του», ὅπου «τό πρωϊνό ἀτάραχο — συνέχισε νά περπατᾶ — κόβοντας κι' ὅλλα χέρια», ὅπου ὁ τύραννος ἔλεγε «εὐλογημένη ἡ καρφοφορία — εὐλογημένα — σφυρί καί καρφί — τάκ τούκ — τάκ τούκ — τάκ τούκ — ἡ πιό ὄμορφη — μουσική», ὅπου περισσεύουν οἱ θαυματοποιοί, τά κουρέλια ντύνουν τά φαντάσματα κι' ὁ οὐρανός φυτεύει σαρκοβόρα, κάτι λίγες ραχιτικές λέξεις σοῦ ἔχουν ἀπομείνει γιά νά ἐκφραστῆς, μερικά σκόρπια ἀγάλματα σοῦ ἔχουν ἀπομείνει γιά νά κουβεντιάσῃς. Ἀπό στιγμή σέ στιγμή, κινδυνεύεις νά γίνῃς ἕνα μέ τούς λακέδες τῶν τυράννων, καθώς «ἡ σάλπιγγα, φυσιολογικό ἰσοδύναμο φόβου καί τρόμου, πλημμυρίζει ἀδρεναλίνη τά ἐπιγράμματα». Καί θά γίνῃς λακές τῶν τυρράννων, ἄν, μέσα σου, δέν κρατᾶς ἀναμμένη μιάν ἑστία ἀντίστασης: «Ἡ σάλπιγγα μέ δόγματα — θρεμμένη ἀγέρα μοῦ δανείζει — μή μέ διαπερράσει — πολεμικό ἐγκρτήριο — καί κατεβῶ στό βαθύ πέλαγος — νά συνομιλῶ μέ τέρατα — νά συμπερπατῶ μαζί τους — Κάθε δράδυ στό μαξιλάρι μου — πού εἶναι πολεμικό μέτωπο — ἐκεῖ χάνω τήν ἐπιφάνειά μου — καί βρίσκω τίς ρίζες μου».

Οἱ «Τυραννίες» τοῦ Δημήτρη Λευκορείτη εἶναι ἔκδοση — ἐξαιρετικά καλαίσθητη — τῆς «Δωδώνης» μέ ἐξώφυλλο ἕνα θαυμάσιο σχέδιο τοῦ Ἐμμανουέλ Κρέτικο.

ΣΤ. ΤΗΛΙΚΙΔΗ «ΓΙΑ ΤΗ ΧΙΛΙΑΚΡΙΒΗ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ»

Ἐκυκλοφόρησε στή Θεσσαλονίκη σέ δεύτερη ἔκδοση, ἡ ποιητική συλλογή «Γιά τή χιλιάκριβη τή λευτεριά— Τραγούδια τῆς σκλαβιᾶς καί τῆς ἀντίστασης», τοῦ Στέφανου Τηλικίδη. —Ἡ πρώτη ἔκδοση τῆς συλλογῆς, στά 1956, ἔγινε ἀμόφωνα δεκτή ἀπό τήν κριτική καί κορυφαίους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, σάν ἡ πιό ὁλοκληρωμένη ποιητική προσφορά στή λογοτεχνία τῆς ἀντιστάσεως. Συγχρόνως ἄφησε ἐκπληκτους τούς εἰδικούς, γιά τήν ἀδίσταση καί δίχως προσπάθεια ὑποκατάσταση τοῦ ἀνώνυμου ποιητῆ ἐλαιοῦ, ἀπό τόν συγκεκριμένο, τόν προσωπικό δημιουργό, τόν «ἐνα», καθώς τά τραγούδια θεωρήθηκαν ἀπόλυτα γνήσια, σέ σύγκριση μέ τά πραγματικά δημοτικά μας.

—Ἔτσι, ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Δημήτριος Λουκάτος, ἔγραψε τότε στόν ποιητή: «Οἱ ἐμπνεύσεις καί ἡ τεχνική σου, στά "Γιά τή χιλιόκριβη τή λευτεριά» εἶναι ἀριστουργηματικές. Μένει μόνο τό ἐρώτημα ἄν εἶσαι "λαός" ἤ "ποιητής". Ἄν τά 'φκιανε ὅλα αὐτά ὁ λαός, τί ἀκμή! Ἐσύ πού τά 'φκιασες, εἶσαι θαυμαστός δεξιοτέχνης (καί μαζί, ἐλπίζω, "λαός"). Χαίρομαι τό πόσο ἑλληνικά κι' ἐθνικά ἐδούλεψες, πόσο ἐχώνεψες τήν κληρονομιά καί τῆς ἔκανες ζεστή ἀναπαράσταση. Ἔτσι θά τά λεγαν οἱ τραγουδιστάδες - ποιητές τοῦ Ἔθνους τότε πού ἤσουν, ἄν τά ζοῦσαν. Μποροῦμε ἀκόμα νά δοῦμε κι' ἀλλιώς τό ἔργο σου: Τά ἡρωϊκά γεγονότα τῆς κατοχῆς, μόνο κλασικό τραγούδημα, σάν ἐκεῖνο τοῦ 1700 - 1800 θά ἔπρεπε νά ἔχουν. Εὐτυχώς πού ἕνας ποιητής τώρα τό μιμήθηκε καί τό σαρκώθηκε. Ἔτσι, τά γεγονότα αὐτά, βρῆκαν ὄχι μονάχα τόν τραγουδιστή τους, ἀλλά καί τό τραγουδί τους. Κι' εἶναι, πολλά ἀπό αὐτά τά τραγούδια, ἀριστουργήματα καί μερικά τόσο ἀνθρώπινα καί εἰρηνιστικά, πού ἄν μεταφράζονταν, θά τά χαίρονταν κι' οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοί».

ΚΩΣΤΗ ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ: ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΞΙΣ

Ἐκυκλοφόρησε τό βιβλίο τοῦ Κ.Α. Μεραναίου «Βιολογική τάξις καί κοινωνική ἀταξία».

— Οἱ βιολογικές ἐπιστῆμες καί ἰδιαίτερα ἡ μοριακή βιολογία, διανοίγουν νέες προοπτικές γιά τήν ἀνθρώπινη σκέψη καί τή φιλοσοφία τῆς ἐπιστήμης. Ἀποδεικνύοντας τήν ἑνότητα τοῦ φυσικοῦ κόσμου, καθορίζουν ταυτόχρονα καί τήν ὁρθή μέθοδο γιά τή μελέτη τῶν φυσικῶν καί κοινωνικῶν φαινομένων. Τά προβλήματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας φωτίζονται ἀπό καινούργια ἄποψη.

—Ἡ «Βιολογική τάξις — Κοινωνική ἀταξία», ξεκινώντας ἀπό τήν προέλευση τῆς ζωῆς στόν πλανήτη μας, τή δημιουργία τοῦ γενετικοῦ κώδικα τοῦ μοριακοῦ κώδικα τῆς μνήμης καί τή διαμόρφωση τῶν ἐνστίντων, καταλήγει στόν σημερινό ἄνθρωπο πού κυριαρχεῖται ἀπό ἀντιβιολογικούς ρυθμούς, μέ κύριο γνώρισμα τήν τυφλή ἐπιθετικότητα. Ἡ καθολική κρίση ὅπου ζοῦμε, μόνο μέ τήν αὐστηρή ἐπιστημονική γνώση καί μέ τήν ὀρθή παιδεία μπορεῖ νά ξεπεραστῆ, γιατί αὐτές ἐξασφαλίζουν τή συνεπῆ κοινωνική ὀργάνωση. Στό βιβλίο ὑπογραμμίζονται ἐπίσης ὁρισμένες μεθοδολογικές ἀσυνέπειες τόσο ἀπό τήν πλευρά τῆς ψυχαναλύσεως καί τῶν σημερινῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν, ὅσο καί ἀναφορικά μέ ὁρισμένα συμπεράσματα ὅπου καταλήγει ὁ Ζάκ Μονό στό βιβλίο του «Τύχη καί ἀναγκαιότητα».

—Ἐπιβίωξη τῶν συγγραφέων τῆς μελέτης αὐτῆς ἦταν νά περιγράψουν τήν ἐξέλιξη καί τή διαδικασία τῶν συλλογικῶν διαπραγματεύσεων, καθώς καί τίς ἐπιπτώσεις τους στόν κοινωνικό καί οἰκονομικό τομέα.

—Στό βιβλίο τους ἀσχολοῦνται μέ τό ἱστορικό τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, τίς διαπραγματεύσεις, τό περιεχόμενο καί τίς ὑποχρεώσεις πού ἀπορρέουν ἀπό αὐτές, τίς δεσμεύσεις, τήν αὐτεπάγγελτη ἐφαρμογή τους, τίς ἐθνικές, τοπικές καί εἰδικές συμβάσεις, τή διαδικασία τους, τίς προϋποθέσεις, ἐπεμβάσεις διοικητικῶν διαιτητικῶν δικαστηρίων, τήν ὑποχρεωτική διαιτησία, τόν ὑποχρεωτικό συμβιβασμό, τή συγκρότηση, τή σύγκληση καί λειτουργία τῶν Π.Δ. Δ.Δ., τήν καταγγελία συλλογικῶν συμβάσεων, τήν ἀπεργία, τή στάση ἐργασίας καί ἄλλα θέματα πού παρουσιάζουν ζωτικό ἐνδιαφέρον γιά τίς συνδικαλιστικές ὀργανώσεις.

«ΕΛΑΩ Η ΠΟΛΙΣ»

Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων γραμμένες σέ ἔκδοση Καλλάρου, τῆς Τατιάνας Σταύρου, σέ μορφή ἡμερολογίου, ἀρχίζων ἀπό τήν 4η Μαΐου καί φθάνουν τήν 29η τοῦ μοιραίου τέλους. Μέσα στίς σελίδες τοῦ ἔργου περνᾶ ἀπό ὧρα σέ ὥρα ὅλη ἡ φρίκη τῆς πολιορκίας μέ τίς γνωστές καί ὀγκωστες λεκτομέρειές της.

ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ «ΔΡ ΦΑΟΥΣΤΟΥΣ»

Ἀπό τόν ἐκδοτικό Οἶκο Σ. Ἰ. Ζαχαρόπουλου ἐκυκλοφόρησε τό μυθιστόρημα τοῦ Τόμας Μάν «Δόκτωρ Φάουστους», σέ μετάφραση ἀπό τό γερμανικό πρωτότυπο τοῦ ποιητοῦ Ἄρη Διαστάτου, πού εἶναι κι' ὁ συστηματικός μεταφραστής τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ μυθιστοριογράφου στά ἑλληνικά («Μαγικό Βουνό», «Ὁ Θάνατος στή Βενετία καί ἄλλες νουβέλλες»). —Τό πασίγνωστο αὐτό ἀριστούργημα τοῦ Τόμας Μάν, πού γράφτηκε κατά τή διάρκεια τοῦ πελευταίου πολέμου κι' ἐκυκλοφόρησε ἀμέσως μετά τόν πόλεμο, στήν οὐσία του ἐρευνᾶ τόν γερμανικό χαρακτῆρα καί τά ψυχολογικά αἴτια πού τόν ἔσπρωξαν πρός τόν ναζισμό, μέσα ἀπό τή βιογραφία ἑνός φανταστικοῦ δαιμονιώδους ἐκπροσώπου τῆς μοντέρνας μουσικῆς, τόν ὁποῖο ὁ συγγραφέας ταυτίζει μ' αὐτήν τούτη τή Γερμανία. —Πρόκειται γιά μιά δραματική ἀφήγηση - ἐξομολόγηση ἑνός ἀνθρώπου, μέ συνείδηση τῆς εὐθύνης του, πού εἶναι ὑποχρεωμένος ἀπό τά ἴδια τά πράγματα νά κρίνῃ, νά κατακρίνῃ καί νά καταδικάσῃ τόν ἴδιο του τόν τόπο, ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Οἱ συχνές ἀναφορές του στίς ἐναγώνιες ἀναζητήσεις τῆς μοντέρνας τέχνης, κι' ἰδιαίτερα τῆς μουσικῆς, δίνουν ἕνα παραπάνω ἐνδιαφέρον στό μυθιστορηματικό ἀριστούργημα αὐτό.

«ΚΑΤΑΘΕΣΗ '73»

Ἀπό τίς ἐκδόσεις Μπουκουμάνη κυκλοφόρησε ἡ «Κατάθεση '73», τόμος πού περιέχει κείμενα 30 συγγραφέων τῆς νεώτερης γενιᾶς. Τό κείμενο αὐτό φιλοδοξοῦν νά καλύψουν ὅλες τίς μορφές τοῦ λόγου, λογοτεχνία, ποίηση, δοκίμιο, μελέτη, μουσική, εἰκαστικές τέχνες καί ἐπιστῆμες.

— Στό βιβλίο αὐτό περιέχονται ἐπίσης: Ἕνα ἀνέκδοτο κείμενο τοῦ Σεφέρη μέ τίτλο «Σημειώσεις γιά μιά ὁμιλία σέ παιδιά» μιά σειρά ἀπό ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Ρίτσου, ἕνα διήγημα τοῦ Νάνου Βαλαωρίτη, τό ἀνέκδοτο συνθετικό ποίημα τοῦ Τάκη Σινόπουλου «Ἀκόμη μία νύχτα», ἕνα ποίημα τοῦ Θ. Δ. Φραγκόπουλου γιά τόν Σεφέρη καί μία ἐπιλογή ποιημάτων τοῦ Μανόλη Ἀναγνωστάκη.

— Οἱ 30 συγγραφεῖς τῶν ὁποίων δημοσιεύονται κείμενα εἶναι οἱ: Χρῆστος Ν. Βαλαβανίδης, Ἀνέστης Εὐαγγέλου, Λευτέρης Κανέλλης, Ὀλυμπία Καράγιωργα, Γιάννης Κουλουμπίς Καράγιωργα, Μένης Κουμανταρέας, Ἔρση τός Μένης Κουμανταρέας, Λάγκε, Μαρία Λαΐνᾶ, Ἀνδρέας Λεντάκης, Γιάννης Μαντζουράνης, Κώστας Μαυρουδῆς, Λία Μεγάλου, Ροδόλφος Μορώνης, Νίκος Μοσχοβάκος Σοφία Μοσχόβη, Στέφανος Κ. Μπεκατῶρος, Δημήτρης Μυταρᾶς, Θανάσης Θ. Νιάσχος, Κώστας Γ. Παπαγεωργίου, Σάκης Παπαδημητρίου, Θανάσης Χ. Παπαδόπουλος, Βλάσης Παπασπύρου, Κατερίνα Πλασσαρᾶ, Δημήτρης Ποταμίτης, Λευτέρης Πούλιος, Ντίνος Σιώτης, Γιῶργος Στεφανάκης, Ἔλενα Στριγγάρη, Βογγέλης Χαντζηδημητρίου, Νατάσσα Χατζιδάκη.

— Ἀκόμη παρουσιάζονται γιά πρώτη φορά στήν Ἑλλάδα ποιήματα τοῦ Ἀντρέ Κοντρέσκου, Γκύ Μαρά καί Ρομπέρ Ἠδάνοβιτς Ραζντεστβένσκυ. Συμμετέχει, τέλος, ἡ Βάσω Κατράκη μέ ἕνα χαρακτικό της.

ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἐκυκλοφόρησε τό βιβλίο τῶν Ἀποστόλου Ε. Μετζητάκου καί Δημοσθένους Κ. Κατσίμπα «Δίκαιον τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων Ἐργασίας».

ΜΕ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ, ΠΟΙΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΓΙΑ ΝΑ ΞΑΝΑΒΡΟΥΝ ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗ ΧΑΜΕΝΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥΣ

Μιά ἄλλη μορφωτική ἐπανάσταση

ΜΙΛΑΕΙ Ο ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΗΡΑ ΦΕΛΟΥΚΑΤΖΗ

ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΝΗΝΤΑ κοντοέρτα, ἐπισκέψη σέ δεκαοκτώ χῶρες, ἕνα ἑκατομμύριο θεατές. Αὐτός ὑπῆρξε ὁ καλλιτεχνικός ἀπολογισμός τοῦ 1972 γιά τόν Μίκη Θεοδωράκη, πού ἡ παρισινή ἐπικαιρότητα φέρνει αὐτές τίς μέρες στό προσκήνιο, μέ μιά σειρά εἴκοσι συναυλιῶν στό θέατρο «Μπομπινό».

● ΤΟΥΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ τελευταίους μῆνες ὁ Θεοδωράκης, μέ τήν ὀρχήστρα του καί τούς ἐρμηνευτές του Μαρία Φαραντούρη, Πέτρο Πανδῆ, Ἀφροδίτη Μάνου, πραγματοποίησε, κυριολεκτικά, τόν γῦρο τοῦ κόσμου: Γερμανία, Ἀγγλία, Αὐστρία, Βέλγιο, Ὁλλανδία, Ἰσραήλ, Σκανδιναβικά κράτη, Ἑλβετία, τόν χειροκρότησαν στήν Εὐρώπη. Ἡ Αὐστραλία, ὁ Καναδᾶς, ἕξη χώρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, παρακολούθησαν κοντοέρτα του καί ζητοῦν τήν ἐπανάληψή τους. Ἡ νεολαία, οἱ ὀπαδοί τοῦ φόλκ καί τῆς πόπ, οἱ λάτρεις τῆς κλασικῆς μουσικῆς, συναντῶνται στά κοντοέρτα του. Ἄτομα κάθε ἡλικίας καί τάξεως τόν χειροκρότησαν στίς τελευταῖες παρισινές ἐμφανίσεις του στό Παλαί Ντέ Σανιό, στή Μπτυαλιτέ, καί σήμερα, κατάμεστο καθημερινά τό μιούζικ χώλ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης, τό «Μπομπινό», βλέπει τή μεγαλύτερη ἐπιτυχία του ἀπ' ὅσα θεάματα παρουσίασε τούς τελευταίους μῆνες. Ἡ κριτική ὁμόφωνα ὑμνεῖ τόν Θεοδωράκη. Σέ μιά αἴθουσα ὅπου περνοῦν κυρίως «διανοούμενοι» καλλιτέχνες, ὅπως ὁ Ζώρζ Μουστακί, ἡ Ζυλιέτ Γκρεκό, ὁ Μπρασσένς, ἀκούγονται, σάν ἕνα εἶδος καλλιτεχνικῆς ἀναδρομῆς, ἀποσπάσματα ἀπό τό σύνολο τῶν ἔργων τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, ὁτό πρῶτο μέρος τοῦ θεάματος, ἐνῶ στό δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τά δεκαοκτώ «Λιανοτράγουδα» τοῦ Γιάννη Ρίτσου, πού πρόσφατα μελοποίησε ὁ συνθέτης.

● ΣΥΝΑΝΤΑΜΕ τόν Μίκη Θεοδωράκη σέ μιά διακοπή τῆς ἠχογραφήσεως τοῦ δίσκου του μέ τά «Λιανοτράγουδα», πού θά κυκλοφορήσῃ ἐντός τῶν ἡμερῶν. Πλαισιωμένος ἀπό ἐρμηνευτές καί συνεργάτες, τόν Μίνο Ἀργυράκη — πού παρουσιάζει, στά πλαίσια τῆς ἐμφανίσεως τοῦ «Μπομπινό», σκίτσα του μέ θέμα τά «Λιανοτράγουδα» — ὁ Θεοδωράκης μιλᾶ συνεχῶς γιά τίς παραστάσεις, τό κοινό, τούς στίχους πού ἀγαπᾶ ἰδιαίτερα. Ὅλοι μαζί, ἐργάζονται καί σκέπτονται, καί στά διαλείμματα ἀκάμα, τίς ἐμφανίσεις τους. Ἡ γαλλική τηλεόραση τόν πολιορκεῖ μόλις σταματᾶ τήν ἠχογράφηση. Ἔρχεται κατόπιν ἡ σειρά μας. Οἱ πάντες φεύγουν γιά φαγητό. Ὁ Θεοδωράκης μένει, γιά νά μᾶς ἐξηγήσῃ, κλέβοντας χρόνο ἀπό τήν ξεκούρασή του, τί τί σημαίνει γι' αὐτόν μιά πολυήμερη ἐμφάνιση σέ παρισινό μιούζικ χώλ, νά μᾶς μιλήσῃ γιά τόν γῦρο τοῦ κόσμου πού πραγματοποίησε τόν περασμένο χρόνο, τή σημερινή του δουλειά, τήν τέχνη.

● ΜΙΛΩΝΤΑΣ γρήγορα, περιεκτικά, μᾶς ἐξηγεῖ μέσα σ' ἕνα τέταρτο τά πάντα. Νομίζοντας πώς λίγα εἶναι κι' ἔχοντας πάντα πολλά περισσότερα νά πῇ, ἀφήνει νά ἐννοηθῆ πώς ἄλλη στιγμή θά μποροῦσε νά δώσῃ μιά πιό πλατειά συνέντευξη. Ἀλλά ὁ Θεοδωράκης, σάν ὁμιλητής, εἶναι ἀκούραστος! Δύο βιβλία του, πού κυκλοφόρησαν στό Παρίσι, δέν ἐξαντλήσαν τά ὅσα θά ἤθελε νά πῇ. Οἱ συνεντεύξεις του θά μποροῦσαν κάλλιστα νά συγκεντρώσουν ὑλικό γιά πολλούς ἄλλους τόμους. Κάθε φορά πού συζητᾶ, προσφέρει αὐτόματα πλούσιο ὑλικό γιά κάθε εἶδους δημοσιότητα.

— Μιλῆστε μου γιά τήν ἐμφάνισή σας στό «Μπομπινό». Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἐμφανίζεστε γιά τόσο μεγάλο διάστημα σέ μιά σκηνή καί σέ μιούζικ χώλ.

— Ναί, βέβαια, μπαίνει κι' αὐτό στά πλαίσια τῶν συναυλιῶν μας. Δέν εἴμαστε, ὅμως, ἐμεῖς πού προσαρμοσθήκαμε στό «Μπομπινό», τό θέατρο προσαρμόσθηκε σ' ἐμᾶς. Μᾶς ἐκάλεσαν νά δώσουμε καί ἐδῶ τή συναυλία πού παρουσιάζουμε παντοῦ. Νομίζω ὅτι γιά τό «Μπομπινό» ὑπῆρξε ἕνα μεγάλο πείραμα κι' ἕνα μεγάλο ἅλμα πρός τό κενό, πού δέν ξέραμε τί θά δώσῃ, γιατί τό θέατρο αὐτό ἔχει τό δικό του κοινό, τή δική του πελατεία κι' ἐμεῖς, φυσικά, δέν ἀλλάζουμε σέ τίποτε. Δίνουμε τά γνωστά μας, τραγούδια δικά μου, πού εἶναι θεσισμένα ἐπάνω σέ αὐστηρή ποίηση, εἴτε σύγχρονη ἑλληνική, εἴτε παγκόσμια, μέ τόν τρόπο τόν ἐντελῶς ἀπέριττο, χωρίς νά ἔχουν τίποτε ἀπ' αὐτά πού συνήθως ἀκούγονται στό μιούζικ χώλ. Ἀκριβῶς, ὅμως, τό γεγονός ὅτι ἐμεῖς δίνουμε συναυλίες στό μιούζικ χώλ, δείχνει καί τήν κρίση τοῦ πολιτισμοῦ ἐδῶ στή Γαλλία, ὅπου πρίν ἤσαν ὅλα κλασσαρισμένα. Ἀπό τή μιά πλευρά ἔχουμε τούς ἐστέτ, τούς ἐλίτ, σέ ὁρισμένους ναούς τῆς λεγομένης σοβαρᾶς μουσικῆς — ἡ ὁποία γιά μένα δέν εἶναι σοβαρά, ἀλλά σοβαροφανής μουσική καί ἔξω ἀπό κάθε πιά ἐπαφή εἴτε μέ τό κοινό, εἴτε μέ τήν ἐποχή — καί τά μιούζικ χώλ, τούς τόπους ὅπου μπαίνει ὁ μεγάλος λαός. Ἐκεῖ, στά χίλια χάπια πού τοῦ δίνουν, τά προκατασκευασμένα, θά ὑπάρξουν, ἄς ποῦμε, καί δυό - τρία πράγματα πού ἔχουν κάποια ποιότητα. Φέρ' εἰπεῖν, στή Γαλλία, ἡ ποιότητα σ' αὐτόν τόν τομέα ὅσο πάει καί σβήνει. Ἔτσι, νομίζω ὅτι σ' ἕναν τέτοιο χῶρο ἀνήκω περισσότερο ἐγώ, παρά στόν ἄλλο, τόν ἐπιτηδευμένο, δεδομένου ὅτι ἐδῶ μπαίνει ὁ ἁπλός λαός, ἡ νεολαία. Τό «Μπομπινό» βρίσκεται στήν ἀριστερή ὄχθη, ὅπου ὑπάρχει μιά παράδοση νεολαίας. Ἐκεῖ μέσα εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού μᾶς ἀκοῦνε. Καί στήν Ἑλλάδα ξεκινήσαμε μέ τήν ἴδια πελατεία — ἄς χρησιμοποιήσω αὐτόν τον ὅρο — πού ἦταν ἀκριβῶς ἁπλοί ἄνθρωποι ἀπό τό λαϊκό τραγούδι, ἀπό τό ἐλαφρό, γιατί αὐτοί εἶναι τά ὀκτώ ἑκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων. Ὑπάρχουν καί 335 ἄτομα, πού διατείνονται ὅτι κατέχουν τήν ἀλήθεια τῆς αἰσθητικῆς. Τούς ἀφήνουμε αὐτούς νά ἐξακολουθήσουν νά τρῶνε αὐτές τίς προκατασκευασμένες τροφές τους. Δέν μέ ἐνδιαφέρουν.

— Μήπως μέσα στά διάφορα «χάπια», ὅπως τά ὀνομάζετε μουσικῆς, ἡ δική σας ἐμφάνιση στό Μπομπινό ἐντάσσεται σέ ἀνάλογο ἀποτέλεσμα ἐμπορικότητας;

— Κάθε ἄλλο. Στήν Ἀθήνα ἔκανα κάτι περισσότερο ἀπό τό «Μπομπινό»: Ἔφτιαξα κέντρο διασκεδάσεως μαζί μέ τόν Μπόστ, ὅπως ξέρετε, γιατί ἀποψή μας εἶναι ὅτι πρέπει νά πᾶμε πρός τά ἐκεῖ ὅπου χορεύει τό κοινό, ὁπουδήποτε ὑπάρχει κοινό. Δέν διστάσαμε, τό 1960, στό κέντρο διασκεδάσεως «Μυρτιά», ὁ Μπόστ, ἐγώ, μαζί μέ τήν Εἰρήνη Παπᾶ, τόν Δημήτρη Χριστοδούλου, τόν Μπιθικώτση, τήν ὥρα τῆς χωνεύσεως νά δίνουμε στούς θαμῶνες τόν «Ἐπιτάφιο», πού εἴχαμε κάνει τήν ἐποχή ἐκεῖνη, τό («Ἀρχιπέλαγος», τήν «Πολιτεία». Κατόπιν πῆγα στό φεστιβάλ ἐλαφροῦ τραγουδιοῦ, στό Πάρκο, στό θέατρο «Πάρκ», πρώτη φορά μέ τόν Κακογιάννη, τον Μπόστ, καί δεύτερη μέ τόν Χατζιδάκι, ὅπου παρουσιάσαμε τήν («Ὁμορφη πόλη», τή «Μαγική πόλη»), καί εἴχαμε τό κοινό ἀκριβῶς πού πάει στίς ἐπιθεωρήσεις. Ἐγώ θέλω νά μιλάω μέ τόν κόσμο. Δέν μέ ἀπασχολοῦν τά μέσα, ἀπευθύνομαι στόν ἁπλό, ἀγνό λαό. Ἐκεῖ ὅπου αἰσθάνομαι κι' ἐγώ κάπως ἄοχημα, εἶναι μ' ἕναν κόσμο ὁ ὁποῖος σέ βλέπει: μέ φασαμέν!... Ἐπειδή, ὅκι τίποτε πιά, ἀλλά τον πέρασα αὐτόν τόν κόσμο, ἔχει τελειώσει πιά γιά μένα, εἶναι ἕνα φάντασμα, πού δέν μ' ἐνδιαφέρει ἡ κριτική του.

— Ἡ ἐμφάνισή σας στό Μπαμπινό συνδυάζεται μέ ἕνα εἶδος καλλιτεχνικῆς ἀναδρομῆς στό παρελθόν σας, μέσα ἀπό ἐναλλασσόμενο καθημερινά πρόγραμμα. Τί νόημα ἔχει γιά σᾶς αὐτή ἡ παρουσίαση;

— Ἐπειδή ἔχω γράψει ἀρκετούς κύκλους τραγουδιῶν, θά ἐπιθυμοῦσα, στήν περίοδο αὐτή, νά ἔδινα τό μάξιμουμ δυνατό τῶν κύκλων, γιατί κι' ἐμεῖς δέν θέλουμε νά παίζουμε κάθε βράδυ τά ἴδια πράγματα. Ἔχουμε, βέβαια, τό δεύτερο μέρος τοῦ προγράμματος, ποού παραμένει σταθερό καί εἶναι ἡ καινούργια δουλειά μου, τά δεκαοκτώ «Λιανοτράγουδα τῆς πικρῆς πατρίδος» τοῦ Γιάννη Ρίτσου, μαζί μέ τόν («Ἀνδρέα» καί τή «Ρωμιοσύνη» γιά φινάλε. Στό πρῶτο μέρος δέν μπορεῖ νά δίνουμε παραπάνω ἀπό τρεῖς κύκλους, ἑπομένως θά ἀλλάζουμε ἀνάμεσα στά («Ἄξιον Ἐστί», («Ἐπιφάνια», («Μαουτχάουζεν», («Ἐπιτάφιος», («Λιποτάκτες» καί («Λόρκα».

— Ποιές εἶναι οἱ ἐντυπώσεις σας ἀπό τή μεγάλη περιοδεία πού ἐπιχειρήσατε ἀνά τόν κόσμο καί τί ἀπήχηση βρῆκε ἡ ἑλληνική μουσική σέ χῶρες ὅπου γιά πρώτη φορά ἀκουγόταν;

— Ἀφοῦ γύρισα σέ δεκαοκτώ κράτη τό 1972, πραγματοποίησα ἐμφανίσεις στό Παλαί Ντέ Σανιό, στή Μπτυαλιτέ, καί σήμερα, κατάμεστο καθημερινά τό μιούζικ χώλ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης, τό «Μπομπινό», βλέπει τή μεγαλύτερη ἐπιτυχία του ἀπ' ὅσα θεάματα παρουσίασε τούς τελευταίους μῆνες. Ἡ κριτική ὁμόφωνα ὑμνεῖ τόν Θεοδωράκη. Σέ μιά αἴθουσα ὅπου περνοῦν κυρίως «διανοούμενοι» καλλιτέχνες, ὅπως ὁ Ζώρζ Μουστακί, ἡ Ζυλιέτ Γκρεκό, ὁ Μπρασσένς, ἀκούγονται, σάν ἕνα εἶδος καλλιτεχνικῆς ἀναδρομῆς, ἀποσπάσματα ἀπό τό σύνολο τῶν ἔργων τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, ὁτό πρῶτο μέρος τοῦ θεάματος, ἐνῶ στό δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τά δεκαοκτώ («Λιανοτράγουδα») τοῦ Γιάννη Ρίτσου, πού πρόσφατα μελοποίησε ὁ συνθέτης.

— Μίλησε μου γιά τήν ἐμφάνισή σας στό «Μπομπινό». Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἐμφανίζεστε γιά τόσο μεγάλο διάστημα σέ μιά σκηνή καί σέ μιούζικ χώλ.

— Ναί, βέβαια, μπαίνει κι' αὐτό στά πλαίσια τῶν συναυλιῶν μας. Δέν εἴμαστε, ὅμως, ἐμεῖς πού προσαρμοσθήκαμε στό «Μπομπινό», τό θέατρο προσαρμόσθηκε σ' ἐμᾶς. Μᾶς ἐκάλεσαν νά δώσουμε καί ἐδῶ τή συναυλία πού παρουσιάζουμε παντοῦ. Νομίζω ὅτι γιά τό «Μπομπινό» ὑπῆρξε ἕνα μεγάλο πείραμα κι' ἕνα μεγάλο ἅλμα πρός τό κενό, πού δέν ξέραμε τί θά δώσῃ, γιατί τό θέατρο αὐτό ἔχει τό δικό του κοινό, τή δική του πελατεία κι' ἐμεῖς, φυσικά, δέν ἀλλάζουμε σέ τίποτε. Δίνουμε τά γνωστά μας, τραγούδια δικά μου, πού εἶναι θεσισμένα ἐπάνω σέ αὐστηρή ποίηση, εἴτε σύγχρονη ἑλληνική, εἴτε παγκόσμια, μέ τόν τρόπο τόν ἐντελῶς ἀπέριττο, χωρίς νά ἔχουν τίποτε ἀπ' αὐτά πού συνήθως ἀκούγονται στό μιούζικ χώλ. Ἀκριβῶς, ὅμως, τό γεγονός ὅτι ἐμεῖς δίνουμε συναυλίες στό μιούζικ χώλ, δείχνει καί τήν κρίση τοῦ πολιτισμοῦ ἐδῶ στή Γαλλία, ὅπου πρίν ἤσαν ὅλα κλασσαρισμένα. Ἀπό τή μιά πλευρά ἔχουμε τούς ἐστέτ, τούς ἐλίτ, σέ ὁρισμένους ναούς τῆς λεγομένης σοβαρᾶς μουσικῆς — ἡ ὁποία γιά μένα δέν εἶναι σοβαρά, ἀλλά σοβαροφανής μουσική καί ἔξω ἀπό κάθε πιά ἐπαφή εἴτε μέ τό κοινό, εἴτε μέ τήν ἐποχή — καί τά μιούζικ χώλ, τούς τ